

Budapest

VIII., József-körút 29.

KITARTÁS

KÖLCSÖNÖSEN SEGÉLYEZŐ EGYESÜLET HETILAPJA.

MEGJELENIK MINDEN VASARNAP.

Előfizetési díj:

Helyben és vidéken postaküldéssel 12 korona.

Az előfizetők baleset általi halál, állandó vagy részleges munkaképtelenség esetére a Nemzeti Baleset Biztosító Részvénytársaságnál 2000 koronára vannak biztosítva.

A »Kitartás« című jótékonyági egyesület alapszabályait a nagymagyar királyi Belügyminiszterium 49.452/902. szám alatt jóváhagyta.

Az egyesület igazgatósága:

Elnök: *benedekfalvi Dr. Luby Gyula* máv. felügyelő és ügyész.Igazgatók: *Kubik Béla* orsz. képviselő, *szigeti Barthos Andor* m. k. kereskedelemügyi titkár, *Fábián Lajos* mérnök, *Horváth István* mozdony-főszereelő, *Vécsey Frigyes* máv. altiszt, *Sándor Márkus* máv. főkalauz.

Az egyesület tagjait megillető kedvezmények kivonata.

Az alapszabályokban meghatározott feltételek mellett az egyesületi tagok a következő kedvezményekben részesülnek:

1. Minden tag 60 éves koráig 4000 korona erejéig van baleset ellen biztosítva, még pedig:

a) Baleset folytán bekövetkező halál esetén 2000 korona erejéig,

b) baleset folytán beállott teljes vagy részleges munkaképtelenség esetén a tag 2000 korona arányában egy meghatározott százalék szerinti összeg erejéig.

2. A második évtől kezdve a tag nevének vagy kedvezményezettjének fokozatosan 2000 koronáig emelkedő haldíjazási segély fizetetik ki. Maga a tag, nevének elhalálása esetén, fokozatosan 500 koronáig emelkedő segélyben részesül.

3. 15 évi tagság után a tag 1000 koronáig terjedhető előleget kap még életében, mely a halálzási segélybe annak idején betudatik.

4. Minden tag a belépéstől kezdve úgy peres, mint perenkívüli ügyekben az egyesület ügyészége által díjtalanul képviseltetik.

5. Az egyesület »Kitartás« című hetilapja minden tagnak már a belépéstől kezdve díjtalanul megküldetik.

Mindeme kedvezmények fejében az ezentul belépő új tagok, ha belépésük alkalmával 30-ik életévüket még be nem töltötték, állandóan havi 3 koronát, ha belépésük alkalmával 38-ik életévüket még be nem töltötték, állandóan havi 3 korona 40 fillért, és ha 44-ik életévüket még be nem töltötték, állandóan havi 4 koronát fizetnek tagsági díj címén.

Beiratási díj egyszer s mindenkorra 2 korona.

Aki 44 éves elmúlt, az tagnak többé fel nem vétetik.

Az egyesület minden egyes tagja 60 éves koráig állandóan biztosítva van baleset ellen

Minden baleset, megtörténte után legkésőbb 24 óra alatt, okvetlenül bejelentendő.

EGYESÜLETI ÜGYEK.

Választmányi ülés. **E hó 29-én délután 2 órakor** egyesületünk helyiségeiben az egyesület fejlesztése érdekében **folytatólagos zárt választmányi ülést tartunk.**

Tekintettel arra, hogy ezen ülés tárgyát az igazgatóságnak benyújtott javaslataink feletti **igazgatósági határozat tudomásvétele** és ennek kapcsán a **további teendők megbeszélése** fogja képezni, felkérjük választmányi tagjainkat, hogy azon lehetőleg **teljes számban** megjelenni sziveskedjenek.

A Kitartás Takarékos és Hitelszövetkezet, amint azt lapunkban már több ízben jeleztük, e hó 1-én megkezdte működését.

Felkérjük tehát mindazokat, akik ezen szövetkezetnek tagjai, hogy befizetéseiket mielőbb teljesítsék, nehogy később a hátralék felszaporodása folytán a teljesítendő befizetések pótlása nehézségekbe ütközzék.

Miután pedig az egy évi befizetés 52 koronát tesz ki, legcélszerűbbnek tartjuk, ha ezt a szövetkezet tagjai havi 5 koronás részletekben törlesztik, míg a fenti összeg fedezve nincs.

Az alapszabályokat egész terjedelmükben közölni fogjuk lapunkban, amint azok az illetékes hatóságtól, a hová bejegyzés és jóváhagyás végett beküldettek, visszaérkeznek.

Segélyezések kimutatása.

Halálozási segélyek.

Lapunk 12. számában kimutatott segélyösszeg 47.800 korona

Balesetsegélyek.

Lapunk 12. számában kimutatott segélyösszeg 18.676 korona 66 fillér

A balesetek.

Az ujságot olvasó ember lépten-nyomon találkozik a napi hírek között a mindennapi élet furcsaságaival, szerencsétlenségekkel, a halál minden nemeivel, anélkül, hogy a szomorúság futó pillanatnál tovább fogva tartaná lelkét és csak rendkívüli esetek képesek arra, hogy letegye az ujságot kezéből és kis ideig résztvevően elgondolkozzék a történetek felett.

Nem szivtelenség, nem az érzés hiánya ez, hanem az egyéni tehetetlenség, mely tanács-talanul áll szemben azokkal a nagy bajokkal, melyeknek mindnyájan ki vagyunk téve ebben a létért való óriási küzdelemben.

Ezek a gondolatok ragadtak meg, mikor

egyik tagtársunknak hozzánk intézett levelező-lapját olvastam. Nem is tudtam hamarjában elgondolni, hogy minek is írta meg nekünk, hogy Ondy István málházót elgázolta a vonat. **A Kitartásnak** nem volt tagja, tehát mint ilyenhez alig volna közünk hozzája, ha mi is nem volnánk emberek; de így ő mégis csak embertársunk volt. . . De még akkor is mit sajnáljak rajta? Talán azt, hogy ez a halál érte? . . Az bizonyos, hogy követni fogjuk őt előbb-utóbb mindnyájan; de hogy melyik neme a halálnak a mi osztályrészünk, az már csak mellékes lehet.

Más bántott engemet, midőn ezeket a száraz sorokat olvastam. Neje és öt gyermeke maradt kenyér nélkül, a hatodik gyermeket pedig ez

a végzetes baleset időelőtt a világba kényszerítette! Mi lesz már most ezekkel? Ettől a gondolattól nem tudok szabadulni és összeszorul a szívem, ha rá gondolok arra a nyomorusággal párosult gyászra, mely váratlanul ránehezedett arra az amugy is csak a száraz kenyérért küzdő szegény családra.

Ha Ondy Istvánt a halottat vádolnom szabadna, a legkeserűbb szemrehányásokkal illetném; de én hallgatok, mert a legsúlyosabb vád ellene nyomorral küzdő gyászba borult családjára! . . .

A folytonos veszélyeknek kitett hivatásu embernek első kötelessége azon eshetőségekre gondolni, melyeknek ki van téve és nagy mulasztást követ el mindenki, kinek hasonló helyzetben nincsen gondja arra, hogy mi lesz családjával, ha Ondy István sorsa éri. A legszegényebb ember is megtakaríthat annyit, hogy családját, ha nem is a szomoruságtól, de az élet gondjaitól legalább némileg mentesítse, ha netalán váratlanul a sirba hanyatlik. Ezzel nem azt akarom mondani, hogy hozzánk csatlakozzék, ez bizalom kérdése, de azt, hogy valahová, bárhová forduljon, hol megkapja mindazt csekély pénzért, a mit mi nyújtunk tagjainknak.

Bárcsak Ondy özvegyének is nyújthatunk volna segítséget s ezzel vigaszt a jövőre nézve és megnyugvást a Mindenható rendelkezésébe! Bárcsak az ő keze írása is oda került volna azok közé, melyek annyi összetartó gondos ember működésének bizonyosságai, kik egyesületünknek tagjai. . . .

De ez is csak mindennapi történet. Nem az első, nem is az utolsó. Napról-napra ismétlődik hol itt, hol ott; a nélkül, hogy az emberek tanulnának belőle. Biznak önmaguk józanságában, ügyességében. Talán ez a szegény halott is még egy másodperczel előbb, mielőtt a kerek alá került, azzal a gondolattal teljesítette kötelességét, hogy **őt** nem érheti baleset. Ez volt talán utolsó gondolata!

Emberi gyarlóságok.

*

Ne vegyük rossz néven tőle és ne zárkózzunk el attól, hogy az ő hibáját legalább némileg enyhítsük. Jól tudom, hogy nagyobb-részt szegény emberek vagyunk, de talán szegénységünkben is jut valami a nálunk sokkal szegényebb visszamaradottaknak.

Ebben a reményben fordulok tagtársaimhoz, hogy erre a célra szánt adományait — helyenként összegyűjtve — szerkesztőségünkbe küldjék, honnét azokat a szerencsétlen családhoz juttatni fogjuk.

T. V.

A kutyák ösztöne és értelmi képességei.

Az ember és az állatok értelmi képességei között oly roppant különbség van, hogy senkinek sem juthat eszébe azokat egymáshoz hasonlítani; amaz feltaláló képességgel bír, emezek képtelenek valamit alkotni; a természet azonban felruházta őket bizonyos számító képességgel.

A minap olvastam valamelyik tudományos folyóiratban egy hosszú cikket, a melyben a szerző határozottan megtagad az állatoktól minden, legcsekélyebb értelmi képességet. Valahányszor azt hallom, hogy az állatokat ekként rágalmazzák, mindig élénk vágyat érzek e téren szerzett tapasztalataim közlésére. A fentebbi váddal szemben tehát bátorságot veszek magamnak elmondani egyetmást észlelteim és személyes megfigyeléseim tárházából.

Példáimat a magasabb fokú értelmi funkciók köréből fogom meríteni, nevezetesen az összehasonlítás műveletéből, a mely már a reflexió szüleménye, mert két, egymással hol párhuzamos, hol ellentétes eszme egyidejű fölmerülését és azok előnyeinek, valamint hátrányainak mérlegelését föltételezi, a mihez kétségkívül értelmi képesség kívánatik.

Nemcsak a kutya, hanem némely vadállat is képes összehasonlítani. A holló rögtön elrepül, mihelyt puskával fölgyverzett embert lát; akármilyen óvatosan közeledjék a vadász, mindig csak a véletlennek fogja köszönhetni, ha sikerül neki hollót elejteni. Ha ellenben valakinek csak bot van a kezében, akármily feltűnően utánozza is a fegyver megtöltésének és a célzásnak műveletét botjával: ugyanaz a holló legfőlebb gunyos károgással fog válaszolni erre a rossz tréfára, de a mig az ember husz méternél távolabb marad tőle, meg sem fog mozdulni.

Azt fogják önök mondani, hogy a holló megérzi a lőpor szagát? Hiszen a lőpornak nincsen szaga. Vagy talán az ösztön nyilvánulásának fogják ezt tartani? Meglehet; de velem együtt sokan vannak a kik azt állítják, hogy mire egy olyan gyanakvó állat, mint a holló, a közönyösségnek ilyen fokáig jutott el, valószínűleg visszaemlékezett bizonyos dolgokra és azokat összehasonlította; párhuzamot vont bizonyos tárgy között, melyet életében talán csak egyszer látott, de melyről tudja, hogy kellemetlenséget okoz a hollóknak és ezen másik tárgy között, mely alakjára nézve ahoz némileg hasonló, de a mely az előbbinek csak ártatlan utánzata.

Nem szólok a szarkákról és egyéb madarokról, melyek némileg parazitamódra élnek az ember közelében, és a melyekről nem egy ténnyel hozhatnék föl, mely több s kisebb értelmi képességre mutat. De áttérek arra az állatra, melyre vonatkozólag az említettem irónak felelni akarok: a kutyára.

Azt kell föltételeznem, hogy az illető »in anima vili« azaz oly kutyákon tette észleleteit, melyeknek értelmi tehetsége nagyon alacsony fokon állott, mert az állatok tehetsége épen olyan különböző, mint az embereké. Van nekem egy vadászkutyám, a melyet épen nem tartok valami tüneményeszerű állatnak; akárhány vadásznak különb ebe van Ez a kutya, ha falun vagyunk, épen olyan jól meg tudja különböztetni cipőimet mint magam. Ha bizonyos sárgás cipőt tesznek elem, azonnal megbolondul: el kezd halkán ugatni, csóválja a farkát,

rázza a füleit, odafut az ajtóhoz, meg vissza, mintha azt akarná mondani: »Ugyan siess már te bamba, ha vadászni akarsz velem menni; minden perc drága, midőn ilyen pompás mulatságról van szó.« Ha ellenben fényezett cipőt hoznak ágyamhoz, meg sem mozdul fekhelyéről; komolyan, unottan tekint reám.

Párisban szintén lábbelim képezi kedvének hőmérőjét; de itten más okoz neki örömet, mint falun. A városban a papucs kedvetleníti el, mert ez azt jelenti, hogy nem megyünk sétálni, mint rendszeren, ha fölkelek.

Meg kell vallanom gyöngémet, — melyet azonban vadásztársaim nem fognak nekem rossz néven venni — hogy t. i. kutyám mindig körülöttem van. Az ilyen folytonos érintkezésnek, tudom, megvan a hátrányai, de megvannak előnyei is. Csak a folytonos együttlét az emberrel fejleszti ki a kutyában mind azokat a szeretetreméltó tulajdonságokat, a melyekkel bir. A kutya, melyről szólok, körülbelül tíz éve van birtokomban. Ha én ritkán megyek ki, annál többször küldöm el szolgámat és ilyenkor a kutya mindig elkiséri. Rendszeren valami megbízást adok szolgámnak, és így kimenetelét a bevásárlásokra szánt pénz átadása szokta megelőzni. Ezt kutyám úgy megjegyezte magának, hogy a mint csörögni hallja a pénzt, felkel fekhelyéről, nagyot nyújtózik, megrázza magát, és láthatólag készül a kimenetelre, melyről tudja, hogy be kell következnie.

Nagyon érdekes a következő eset is, melynek valóságáról kezeskedem. 1867-ben Vazenne-Saint-Hilaireben laktam. Egy napon ajtóm előtt borzebet találtam, melynek darab kötél volt a nyakán. Elkergettem; de mindannyiszor visszajött, úgy hogy végre, akarva nem akarva, be kellett őt fogadnom. Vén és nagyon harapós eb volt, de kitünő vadász. Azonfelül egy sajátsága, melyhez hasonlót ritkán észleltem kutyánál, végkép megnyerte számára vonzalmamat. Mihelyt felfogta, hogy én vagyok a gazdája, a kinek egyedül tartozik hálával, soha másnak nem hajtotta a nyulat, mint nekem.

Egyszer távollétemben egy barátom jött hozzám a kutyáért és vasuton elvitte két mérföldnyire egy erdőbe, a hol vele vadászni akart. A mint a kutyát elbocsájtotta, ez megvető tekintetű vetett a vadászra, fölemelte hátulsó lábát és eltűnt. Másnap három óra tájban hazaérkezett, egészen összesározva, de nagyon elégtelen.

Az igaz, hogy a mit az imént elbeszéltem kutyámról, hogy t. i. negyven kilométernyi utat tett meg, ismeretlen vidéken és Páris utcáinak tömegegén keresztül, csak ösztön, ámde bámulatraméltó ösztön műve volt. Csakhogy, ha ugyanez a kutya nem tért vissza első urához, ez már nem az ösztön műve volt; azért nem tért oda vissza, mert nem akart, talán mert ott kinozták és összehasonlítást téven a két hely között, elsőséget adott annak, a hol jobban bántak vele. En azonnal arra a gondolatra jöttem, hogy multjában valami dráma fordult elő. És nem csalódtam.

Finaud — így hívták az ebet — különözsegeinek hire elterjedt a környéken; régi gazdája eljött hozzám és elbeszélte történetét. Súciban lakott; az eb megvénülven, harapós lett, azért tehát elhatározta, hogy lerázza a nyakáról. Egy este magával vitte a Marne partjára, Créteil tájékán, követ kötött a nyakára s beledobta a vízbe. De a kő leoldódott és az eb kimenekült. Csakhogy annyira tudomással

birt a merényletről, melynek tárgya volt, hogy meg nem kísérlette visszatérni gazdájához, hanem inkább elment kőborolni. Sőt oly haragot táplált ezentúl régi gazdája ellen, hogy mialatt ez nálam volt, folyton morgott és a midőn meg akarta őt czírogatni, a kezébe harapott.

Ha a szegény Finaud agyában az értelemnek legkisebb csirája sem volt, — mint azt ama czikk írója mondja — akkor én is lemondok értelmi képességeimről.

Midőn Descartes közzétette munkáját az állatok önkényes mozgásáról, ellenfeleinek egyike, Beugeant arra vállalkozott, hogy őt megczáfolja és egy vastag könyvben be akarta bizonyítani, hogy az állatok ördögök, a mivel bevallotta, hogy nem hiányzik náluk az ész. A mióta ez a kérdés a tiszta metafizika teréről a tudományos térre vitetett át és kísérletek tárgyává tétetett, Cartesius tantétele sokat veszített hiteléből. Leroy, Reaumur, Cuvier egymásután ütötték rajta a réseket és Flourens csodás munkája végképen halomra döntötte.

Azon közmondással szemben, hogy »csak hozzátartozói szokták az embert rágalmazni«, az állatok eszét olyanok tagadják meg, a kik nem élnek folyton körükben, a kiknek nincs alkalmuk őket folyton figyelemmel kíséreni. De ha vadászok, pásztorok stb. előtt mondaná valaki, hogy a kutya ész nélküli lény, azok szánalmasan vállat vonnának vagy hevesen tiltakoznának ilyen gyanusítás ellen. A metafizikusok kivételével, a kik nagyon is a magasban járnak, semhogy helyesen megítélhetnék azt, a mi idelenn történik, csakis olyan tudósoktól lehet ilyesmit hallani, a kik a bonczkással kezükben fiziologizálnak és a kik csak a laboratóriumban foglalkoznak az állatokkal, a hol tanulmányaik tárgyát csak megköltözve és kifeszítve látják, mint az áldozatra szánt bárányt.

De nézetünk szerint tarthatatlan is az a tan, mely a kutyánál mindent az ösztönre akar visszavezetni, nem helyeselhetjük azokat a hihetetlen túlzásokat sem, melyeknek értelmi képességei ürügyül szolgáltak. Gyakran szemére vetették idős Dumas Sándornak, hogy meghamisította regényeiben a történelmet. A természetrajz még inkább panaszkodhatik e tekintetben az újabbkori szépirodalom ellen. Nemcsak egyes romantikus mesékről lehet azt mondani, a melyeknek valamely állat a hőse, hanem az adomákról és különféle elbeszélésekről is, melyek a sajtó útján nyertek roppant elterjedést és a valószínűség színével ruháztak fel. A minap olvastam egy fantasztikus közleményt egy kutyáról, melynek gazdája izzó parazsat dobott oda, hogy azt elhozza, és a kutya elhozta azt, miután előbb eloltotta a természetadta fecskendővel!

A kutya tagadhatatlanul bir az értelem bizonyos fokával; okoskodik, de csakis bizonyos eszmék fölött, és a szerint, a mint érzékei azokat vele közvetítik; összehasonlításokat tesz, de bizonyos körülményekkel kapcsolatban, melyek a tárgyakkal összeköttetésben állnak; de nem képes absztrahálni, nem képes beuyomásai és fogalmai alapján következtetéseket levonni.

Említettem előbb, hogy sok alkalmatlansággal jár, ha valaki kutyát tart a szobában. Nem nehéz ugyan az állatokat a legnagyobb tisztasághoz szoktatni, de azért a szegény párák rabszolgái maradnak gyomruknak és gyakran előfordul az eset, hogy szükségük volna gazdájukat fölbreszteni. A legegyszerűségeimről.

szerűbb mód az volna, ha az alvót megráznák, vagy ha meghoznák paplanát; de ehhez már csak következtetés útján juthatnának el és nem hiszem, hogy erre valamely kutya képes legyen. Ilyen esetekben az én kutyám arra szorított, hogy nyögött; de még csak nem is ugatott, úgy, hogy nem hiszem, miszerint fogalma lett volna arról a állapotról is, a melyben én voltam.

Mindezekből az következik, hogy ne engedjük kisebbiteni hű és derék társunkat, de óvakodjunk attól is, hogy eszményi képességekkel ruházzuk fel. Elégedjünk meg ezzel a bámulatra méltó teremtménnyel valódi alakjában.

VEGYES KÖZLEMENYEK.

Utazás incognitóban. Conti herceg egykor a legszigorubb incognitóban utazott Lyonba. Itt feltartóztatták és a polgármesterhez vitték, ki mindenre szörnyű kíváncsi lévén, a herceget is kelletlen kérdéseivel fakgatta. »Mi jót hozott Párisból?» kérde a polgármester. »A mi Lyonban is van« felelé a herceg. »De hát kik vernek nagy port a fővárosban?» kérde tovább amaz. »A bérkocsisok.« »Ej, nem ért engemet, azt akarom tudni, mi újság van Párisban?» »Zöld borsó,« válaszolt a herceg. »Hogy híjják magát barátom?» rivalt fel ingerülten a polgármester. »Itt barátomnak, szolt a herceg, az udvarnál pedig Conti hercegnek!«

Mária Antónia királynő versaillesi íróasztala. Midőn a szerencsétlenül járt gyönyörű királynő a szorongatás rémes napjait élte, s midőn Párisból menekült, csak legértékesebb holmijait mentheté meg; egy hű barátója a királynő kedves íróasztalát vitte magával a rémuralom boszuja elől, mely nem elégedett meg a királyi pár kiontott vérével, de még kedves tárgyait is megsemmisítette. Az emigráció alatt az íróasztal Braunschweigba került, még pedig Blankenburgba, hol később XVIII-ik Lajos tartózkodott. Ma már egy nemes család birtokában van. Nem tekintvén az íróasztal történelmi nevezetességét és becsét, megérdemli a figyelmet és bámulatót a munka tisztasága és a kiállítás fénye, pompája és ritka eleganciája miatt. Az asztal rózsafából készült, bronze-betétek, és izléses, gyönyörű porcellán virágok díszítik, melyek körülveszik, s megcsalják a szemet; azt hiszi az ember, hogy könnyedén ráaggatott természetes virágok pompáznak rajta. A tintatartó szintén bronzból van, remek festményekkel ékítve, s oldalain pompás bronz-gyertyatartók elragadó szép renesszánsz stilben.

Egy chaméleon a fogságban. Bizonyára hallottak t. olvasóink a chaméleonról, e csodálatos állatról, mely színét annyira változtatni tudja. Egy ilyen állatka került nemrég egy tudós fogságába. Eleinte egy virágasztalka rendeltetett számára lakóhelyül, hol türethőn viselte magát a cypruslombok alatt. Órahosszat nyugovék egy helyzetben mozdulatlanul, csak szemeinek fürkésző pillantása árulta el éber figyelmét a körüllevő tárgyak iránt; s ezalatt egyik szeme előre és fölfelé, a másik pedig hátra és lefelé nézett, s ez még különösebben tűnt fel, midőn az ember fejét különféleképen forgatta, egyik szeme szakadatlan kísérte a másikat, hová csak ez pillantásait vetette. Mily élénk, s mily intenzív a

szinjátéka, mely tagadhatatlanul összefüggésben van azon hely színével, a hol időzik; minden kigondolható árnyalatban a világos sárgától vagy sárgásfehértől a zöldes-feketéig vagy kékes-feketéig. Tudvalevőleg Brückének köszönjük a színváltozásnak magyarázatát, mely szerint ez a színváltozás abban áll, hogy a helyzetnek folytonos változása hat a felhám alatt levő világos bőrrétegtől a mélyen fekvő sötétebb rétegekig. Épen oly élénken és látszólag öntudatosan változik a színe minden egyes érzélem nyilvánulásánál, mert a charmeleonnak nagyon ideges természete van. És ennek az állatkának szomorú vége lett, mint tulajdonosa mondja. Egy nap t. i. a tulajdonos két vízi szalamandert kapott, melyek a legnagyobb példányból valók voltak. Egyikét tudományos czélokra szánta, másikat az üvegpavillonban helyezte, mely a chaméleon rezidenciája is volt. Ez épen kényelmesen, lomhán elnyújtózott, midőn meglátta lakótársát. Felemelkedett, s mielőtt megakadályozni lehetett volna, villámsebességgel leugrott a kis létráról, egyenesen a talajon nyugodtan fekvő tritonra, megragadta fejét, megrázta és ismét felment létráján. A triton vérzett két hosszukás sebben, mire eltávolított, s most a tudós minden figyelmét a chaméleonra fordította, mely, midőn a létrára ért, felfujta fejét, s tehetetlenül összeroskadt, majd később feltápaszkodott, kinyitotta száját, fehér hab festé meg ajkait, lélekzete egyre hevesebb lett; majd pedig hasára fekiőd, később oldalvást. Épen ily feltűnő volt színjátéka is, melyben két óra mulva a sötét zöld lett a tulnyomó. Nyugtalansága mindinkább fokozódott, minduntalan szökni akart, de miután hasztalan kapargált a házacska lyukainál, fáradtan, kimerülve tért vissza létrájára. Mintegy félóra mulva beálltak a görcsök és küzdelmek; az állatka remegett és vonaglott, szánalomraméltóan forgott fekvőhelyén, majd felfujta magát, majd megint lapos lett, mint a lemez, fölnyitotta a száját és tisztán érthető hangokban közetkezőképen panaszkodott: »bjie, bjie.« Két óra mulva kiadta páráját.

A régi jó szokások. Rochefort Uj-Kaledoniából való visszatértében meglátogatta a Sandvich-szigeteket is, és nagyon csodálkozott a bennszülöttek előrehaladt művelődésén. Nyilvánosan kifejezte sajnálkozását e felett, mert azt hitte, hogy még ősi természetességükben, s atyai szokásaiknál találja a benlakókat.

— Az ugyan torkára forrna! szolt egy polynéziai.

— Ugyan miért? kérde Rochefort elcsodálkozva.

— Mert akkor már nem lenne életben, miután az ősi szokások szerint rég fel kellett volna falnunk önt.

Az egészségre való ivások már régóta meggyökeresedett szokások Angliában. Különösen ha a hölgyek eltávoznak az asztaltól, s a zöld üvegek batteriái kerülnek elő, akkor járja a toaszt. E szó: toaszt, angol eredetű. II. Károly idejében 1680 körül a vidám lovagok a toaszt-mondás alatt leghóbortosabb szokásokat hoztak divatba. Ha valaki kedvesének egészségére ivott, tehetett bármi bolondot, a többinek utánozni kellett. Ha valaki a fejére állt, a többinek is tótágast kellett állni. Egykor Sedley Károly költő a lovagok társaságában mulatott. Egyik feláll, szeretőjére mond toasztot, s nyakkendőjét a tűzbe dobja. Mindnyájan ujjongva utánozták, s a költő sem vonhatta ki magát alóla, jóllehet mindig igen drága nyakkendőket viselt, de hát azon időben a szokás és divat még nagyobb zsarnok volt, mint

napjainkban. A költő azért bosszút esküdött. Nemso-kára az egész borozó társaságot magához hívta, és nagyszerűen megvendégelte. Egyszer csak feláll, kedvesére poharat emel és áldozatul egy fogát ajánlja fel. A társaság összenézett. Erre a másik szobából kijön az e célra odarendelt fogorvos, s kihuzza a fogát. Csakhogy ez a fog odvas volt, mely már régóta gyötörte, s melytől már régen meg akart szabadulni, míg a többieknek mind csupa egészséges fogat huzott ki a fogorvos. Mert hát nekik is le kellett ülniök. Persze dühösködtek a kijátszás miatt, de hiába, a nevetők mind az udvarnál, mind a városban a költő pártján voltak.

Az állatok lelke. A filozofusok és természettudósok régóta vitatkoznak azon, vajjon az állatcselekvését pusztán az ösztön irányítja-e, van-e lelke az állatnak is, mint az embernek és hogy minő ez a lélek: tud-e különbséget tenni a jó és rossz között? Erről a kérdéstről tartott fölötté érdekes és becses előadást egy párisi természettudós. Alfréd Fouillé. Tanulmánya meggyőző példákkal azt bizonyítja, hogy az állatok világában nem az erősebb jogán alapszik minden. Ellenkezőleg, az állatban természetes ösztöne mellett megvannak azok a lelkitulajdonságok, amelyek az emberben: a nagylelkűség és rosszakarat, az önfeláldozás és a kapzsiság; jókedv, humor és melankólia; sőt — mint azt Arago, a híres csillagász egy alkalommal a kuttyáján megfigyelte — kritikája is van az állatnak. Fouillé összegyűjtötte a legérdekesebb példákat, amelyeket a tudósok eddigi megfigyelései nyújtottak. Franklin följegyezte a következő jelenetet, amelynek szemtanuja volt: A tengerparton összemarakodott két eb, egy hatalmas ujfundlandi és egy kóbor kutya. Marakodás közben egyszerre mind a kettő lezuhant a partról a tengerbe. A kóbor eb rosszabb uszó volt és már-már elmerült a hullámokban. Amikor ezt az ujfundlandi észrevette, haragját a szájalom elfojtotta, utána vetette magát a fuldoklónak és a nyakánál fogva kimentette a vízből. Ez több ösztönnél, kétségtelen. De még érdekesebb az az eset, amelyet James Malcolm, a híres angol tudós figyelt meg. Malcolm két majmot hozott magával Indiából. Utközben a két állat szabadon játszott a fedélzeten. Egyszer az egyik majom hangos kiáltással leesett a fedélzet korlátjáról a tengerbe. Amikor ezt a társa meglátta, hihetetlen gyorsasággal a derekára kötötte a keze ügyébe eső vékony kötél végét és utána ugrott. A kötél rövid volt. Hiába nyújtogatta a majom a kezét fuldokló testvére után, nem tudta elérni. Erre éktelen rikoltásba tört ki, míg aztán észrevették a matrózok a bajt és segítségére siettek. De nem csak a majomban, amely legközelebb áll az emberhez, sok más állatban is megfigyelték a gondolkodás képességét. Ime egy érdekes eset, amelyet Thauziés, a galambtenyésztés egyik leghíresebb művelője, jegyzett föl: Egy nagy himgalamb a fészken dolgozott. A szomszédos gabonaföldről hozta a fészkek építéséhez szükséges anyagot. Félig már készen volt a munka. Ekkor Thauziés észrevette, hogy egy másik galamb, mialatt a társa a szántóföldön jár építőanyagért, apránként leszedi a fészket és az eresz végében a maga számára épít abból másikat. Az első galamb minden visszatértekor meglepetten nézegette az építményét, amely, ahelyett, hogy növekednék, egyre fogy; körülnézett, kereste az eltűnt birtokát, de nem tudta az okát megérteni. Kétszer-háromszor ismétlődött a jelenet. Ekkor a meglöpött galambnak egy ötlete

támadt. Elrepült és csakhamar visszajött egy csomó szénaszállal, a melyeket szép rendjén a fészkére tett Erre ismét ellszállt, de csak néhány lépésnyire, ahol elbujt és figyelt. A tolvaj csakhamar megjelent és nekilátott a szénalopásnak. Erre előtört a fészek jogos ura rávetette magát és csőrével meg a szárnyaival alaposan megbüntette a turpisságért. A másik nem is védte magát; mint a bűnös, akit rajtakaptak és aki érzi, hogy megérdemli a büntetést, alázatosan tűrte a tépázást; aztán elrepült és nem bántotta többé az idegen fészket. Milne Edwardes egy napon nemres tulajdonságát fődözte föl a madárnak: a könyörületességet. Ennek az angol tudósnek volt egy rigója, amely kalitkában a kertben lakott. A kalit körül állandóan sok veréb tanyázott: ezeket a rigó saját eledelével táplálta. Kiszórta nekik a magvakat, sőt a csőrével nyújtotta ki az éhes verebeknek a legjobb falatokat. És eközben gondosan ügyelt arra, hogy mindegyik verébnek jusson néhány szem. Amelyik kapzsi módon elette a többi elől a rigó alamiznáját, azt szárnycsapásokkal és kiáltásokkal elriasztotta; a gyámoltalanoknak pedig maga adta szájába az eleséget. Blyth látott Indiában hollókat, amelyek vak társaikat táplálták. Letourneau madárgyűjteményében volt egy megvénhedt, tehetetlen czinege, amelyet több éven át a fiatalabbak etettek, csőről-csőrbe, mint a fiókokat szokták. Még sok más jellemző adatot is gyűjtött össze a francia természet-tudós annak a bizonyítására, hogy az állat lelkes, gondolkodó lény, beszélni is tud, saját nyelvük van, amelyet megkísérlettek fonográfal megrögzíteni. Ez a kísérlet azonban nem sikerült teljesen.

Villámos fa. Egy német folyóiratban érdekes fölfedezésről számol be egy természettudós. Azt mondja, hogy Közép-Indiában olyan fát talált, a melynek az a csudálatos tulajdonsága, hogy tele van — villámossággal. A levele keskeny, nagyon puha, bársonyos, de úgy tele van elektromossággal hogy az ember, ha megérinti, ütést érez az ujján. A delectü már husz lépésnyi távolságban tőle érzi a hatását, iránya megváltozik. A fának ez a tulajdonsága napszaka szerint változik; villámos erő benne délben a legerősebb. Éjfél tájt a leggyöngébb, nedves időben pedig teljesen szünetel. Madár sose telepszik erre a fára és semmiféle rovar se találni a közelében.

Amerikai válópörök. Amerika egyesült államaiban a válópörök is amerikai stílusban folynak. Maguk a válási okok is kissé modernebb izűek. Így pld. Welchné asszony Baltimoreben azzal vádolta férjét, hogy nem lehet vele egy fedél alatt élni, mert szenvedélyes bogarász. Annaira bolondja a bogaraknak, hogy még a hálószobában is szabadon tenyészti a hernyókat, bogarakat, pókokat, szarvasbogarakat, sőt a nagy tarantella pókokat is. Így persze rémes éjszakákat élt át vele, amit a bíróság azonnal méltányolt is. — Egy másik esetben Palmer Sára asszony Patersonból azzal vádolta férjét, hogy egy gyomor-erősítő elixirt, melyet az orvosok csak cseppenkint rendelnek az emésztés elősegítésére, olyan szenvedélyesen itta, hogy naponként már két literrel fogyasztott belőle s ő ezt a modern alkoholizmus már nem bírja tovább tűrni mellette.

SZÉPIRODALMI RÉSZ.

A rejtelmes sziget.

Regény. Irta: Verne Gyula, átdolgozta: Szász Károly.
(Folytatás.)

Tizennegyedik fejezet.

Őszi vetés.

Mi volt ez a szerencsés véletlen?

Harbert egy izben mellénye elszakadt zsebét akarta megigazgatni s abban — egy buzaszemre akadt. Egyetlen buzaszem! Mi az?

De egyetlen buzaszem tíz szálat képes hajtani. Egy szálon, ha szép teljes kalásza van, nyolczvan szem terem, tehát a tíz szálon 800. A következő aratáson mind a nyolczszáz ugyanannyi szemet ad, tehát 640 ezer szemet. Ebből a harmadik aratáson ötszáztizenkét millió szem lehet, a negyedik aratásra több mint négyszáz milliárd szem. Ilyenek a természet mértanilag növekedő arányai! S erre négy év kell; sőt, amint remélhető ez égalj alatt, egy évre két aratást számítva, csak két esztendő! Föltéve természetesen, hogy annyi milliárd buzaszemből egy sem vész el.

De csak az első el ne vesszen, mely az egész számítást a tojással vásárra menő leánykáéhoz tenné hasonlónak. Az az egy szem buza nagy kincs; azt meg kell becsülni. Először cserépbe akarták ültetni s a szobában gondozni. De a természetet nem lehet megcsalni; sőt inkább nyitnak, őszintének s bizalmasnak kell lenni iránta, hogy bizalmunkat viszonozza. Az idő éppen kedvező volt, abban az évszakban ilyenkor kell vetni, mint nálunk őszszel. Kiválasztottak tehát egy jó verőfényes helyet s ott jó földdel egy kis kertcskét készítettek annak az egy buzaszemnek, mely nekik majd oly bőven lesz kenyeret adandó. Elültették — várva, mi lesz belőle!

A vetés június elején történt. Attól fogva Pencroff mindennap meglátogatta a vetést s jaj volt a bogárnak vagy féregnek, melyet közelében talált; annak nem volt sem irgalom, sem kegyelem.

Ez az eljárás egészen arra emlékeztette Pencroffot, mikor azt az egyetlen szál gyufát találták volt a Spilett Gedeon zsebében.

Mily félelemben voltak akkor is: hátha nem talál meggyulni, hátha fellobban s aztán csütörtököt mond, hátha mielőtt tüzet lehetne gyújtani vele, egy hirtelen jövő szélfuvás ki találja oltani!

Pedig nagy különbség volt a két eset között!

Ha az az egy szál gyufa elvész vagy kárba megy is, azért végkép tűz nélkül nem maradtak volna. Lám, mikor első tűzöket a dagály elsöpörte, Cyrus a két óraüvegből gyújtó lencsét készített s újra tüzet tudott éleszteni. De ha ez az egy buzaszem elvész, vagy egy féreg elrágja, nincs az az emberi hatalom és tudomány, mely egy másik buzaszemet tudjon előállítani!

Ez azonban, úgy látszott, nem fog bekövetkezni. A buzaszem szépen kikelt; szépen is növekedett; jó idők jártak reá, bekövetkezett az esztendő esős időszaka.

A déli félgömb június hava, az északi félgömb decemberének felel meg. De mivel Lincoln-

sziget a szélességnek oly forma fokán feküdt, mint pl. Európában déli Spanyol- vagy Görögország, a tél még ekkor nem áll be egész erejével. Annál kevésbé, mert a tenger által környezett szigetek éghajlata rendszeren mérsékeltebb, mint az ugyanoly szélességi fok alatt fekvő nagyobb szárazoké.

A június tehát egyelőre nem is havakkal, csak erős déli szelekkel köszöntött be, melyek állandó esőket hoztak. Most tűnt még ki egy tökéletesen fődött lakás előnye! A »Kémény«-ben mostanában a nyakukba csurgott volna az eső. De nemcsak felülről fenyegette volna őket ott a víz. A folytonos esőzés a dagályokat is rendkívül nagyokká tette, s a tenger majd mindennap becsapott a barlang száján, mint ottlétük első napjaiban is tette egy izben.

Őszi vetésüknek azonban javára vált ez az időjárás. Június végé felé már olyan szép volt, mint nálunk szokott lenni a legszebb buza, ha jó kövér ősz van, mielőtt a hó leesik.

Tizenötödik fejezet.

Egy tél a Csöndes-Óceánon.

Az idő azonban napról-napra hidegebbre változott; a víz némely éjszaka befagyott, s ha hőmérőjük lett volna, az bizonyosan 5—6 fokot mutatott volna június 29-én, a fagypontra alul. Június 30-ika az északi félgömb december 31-ének felel meg s július 1-én ez az évforduló még szigorubban köszöntött be. A hideg egyre növekedett s talán 12 fokon is tulment a fagypontra alatt. Szerencséjük volt, hogy a lakásukba vezetett víz a tó aljából, a jégkérgen jóval alulról jött s így nem voltak megfosztva e nélkülözhetlen elemtől. A patak befagyván, a fa szállítására használt legkényelmesebb módtól meg voltak fosztva s fájukat s kőszenuket maguknak kellett lakásukba vinniök.

Szerencsére mielőtt ez bekövetkezett volna, Pencroff gondoskodott, hogy a patak, míg vize be nem áll, jókora mennyiségű vágott fát szállítson a ház közelébe. Aztán nem is kizárólag a fával való fűtésre szoritkoztak; szenök is volt elég s abból is meglehetősen mennyiséggel látták el magokat, úgy hogy e részben sem kellett félniök, hogy nagy szükségét fognak szenvedni.

Pedig a magas barlangüreg sok fűtővel járt. S mivel fáztak benne, a lakószobában még egy másik kemenczét is állítottak fel.

A téli idő, mely a vadakat előcsalja, nálunk is legalkalmasabb a vadászatra s nekik is, a Csöndes-tenger e távoli szigetén ez volt főfoglalkozásuk a fagy és hó napjaiban. Egy nap az egész társaság vadászatra indult. Először egy sereg rókát találtak, azaz ők rókának mondták, alakja után, de sokkal nagyobbak voltak a mi rókánknál s ugató hangjuk volt, mint a kutyának. Lőfegyverük nem lévén, Top egyet mégis elcsipett s feltartott addig, míg agyonverhették. Husa élvezhetetlen lévén, a bőreért mégis elvitték. Gazdagabb zsákmányt ejtettek a madarakból, melyeket ezrenkénti csapatokban találtak a tó sima jegén s nyilakkal tizen-tizenötöt el is ejtettek

belőlük. Kacsafaj volt, fehér testü, fahéjszin nyakörv, vel, zöld fejjel, fekete, fehér és rőt szárnyakkal lapos csőrrel. Top is ügyesen hozzájárult e madarak elfogásához, melyeket a tó mocsárvidékén roppant csoportokban találtak, valáhányszor vadászásukra kimentek; ami pedig gyakran megtörtént.

Egy izben, a többi közt a tenger partjára mentek ki. Az idő száraz és tiszta volt, a hideg meglehetősen csipős, de a folytonos sebes mozgás annál tűrhetőbbé tette, mert legalább szél nem fujt.

Reggel fel az Óceán hullámaiból, oly fényes piros arczczal, mintha megmosakodott volna a friss habokban. A tenger nyugodt volt s mint sima abrosz terült el, átlátszó kékjével mint a Földközi-tenger, ha tiszta idő van.

A tenger e simaságán s egyenletes színén észre lehetett venni, hogy egyenlő mélysége nem rejt sem zátonyokat, sem sziklafalakat.

Az Unio-öböl mélyedésének legnagyobb kanyarulatában telepedtek le s falatoztak.

— Ha nem a szigetre, hanem a tengerbe estünk volna, — mondá Pencroff — aligha eviczkelhetünk volna ki belőle.

— Különös, — folytatá az elmékedést Spilett Gedeon — hogy e sziget, amely kis pont aránylag, mégis oly különböző termékenységi és sajátságos talajokat mutat különböző részeiben. Ily különbségeket rendszeren csak nagyobb terjedelmű száraz felületeken szoktunk találni. Az ember azt mondaná, hogy Lincoln-sziget nyugati oldalát, mely oly termékeny és bőtenyészetű, a mexikói öböl meleg vizei locsolják, északi és délkeleti partjait pedig valamely sarki tenger hűvösíti.

— Igazad van, barátom, — mondá Cyrus — én is tettem már magamban ezt az észrevételt. Én is különösnek találom ezt a szigetet, úgy alakulására, mint természeti sajátságaira nézve. Részemről annyira feltalálom benne a kontinensek jellemvonásait, hogy hajlandó volnék hinni, hogy kontinens volt valaha.

— Hogyan, kontinens a Csendes-Óceán kellő közepén? — kiálta föl Pencroff, kiben a tengerész hitetlensége újra ébredezni kezdett.

— S miért ne? — viszonzá Smith Cyrus. — Miért ne lehetett volna Ausztrália valamennyi sűrű szigetcsoportja, melyek most a Csendes-Óceán szigettengerében vannak szétszórva, egykor egy összefüggő nagy száraz? Oly nagy, mint most Európa vagy Afrika? Vagy akár akkora, mint Amerika, vagy éppen Ázsia? Kitalálnék ekkora területből, amekkorát elfoglalnak.

— Mint hajdan az Atlantis? — jegyzé meg a fiatal Harbert?

— Vagy az is, ha ugyan létezett valaha, amiben jobban kételkedem, mint ebben.

— És akkor Lincoln-sziget e kontinensnek egy részecskéje lett volna?

— Valószínűleg; s e föltevés mindjárt megmagyarázza égalji és termékenységi viszonyainak, valamint állat- és növényvilágának azon feltűnő különbségeit, melyek így, egy ily kis területre összehozva csaknem megérthetetlenek.

— És a rajta élő állatok feltűnő nagy számát is, nemde? — mondá Harbert.

— Ugy van, gyermekem! S ez is egy új érv, föltevésem mellett.

(Folyt. köv.)

Ökröt szarvánál, embert szavánál.

Az én fiam, — (neha Szilvási grófnak is hívják, mivel hol az orrán, hol a szeme alatt gyakran megterem egy-egy kék szilva, — hívják Kukoricza Jánosnak is, mivel az iskolában gyakori foglalkozása neki kukoriczán térdepelni, — nevezik Henrikus Auceptnek, azaz Madarász Henriknek is, könnyű kitalálni miért; — azután meg Bogár Jakabnak, mivel a kabát gallérja tele van tüzdözve cserebulylyel és hét pöttü bödével, hős czinczérrel és galacsárral és skolopendumokkal Hanák szerént, mert ő gazda akar lenni, a gazdának pedig főként a bogártudományra van szüksége, no meg a német nyelvre, ez utóbbit az édesanyja diktálta fejébe, legáltalánosabban elfogadott neve azonban kunkocsárd, minthogy ő róla van megírva:

Jön utczáról karmolt képpel
Iskolából titkolt kéekkel —)

tehát ez az én kunkocsárd fiam a mai napra is elvégezte kötelességét, tudniillik kilőtte Bébi szomszéd ablakát. Csujzlival.

A csujzli pedig egy 4 alaku kaucuk hurrall vagy szalaggal felszerelt gyilkos számszeríj, melylyel ólom-, kavics- vagy sárgolyókat szoktak tovalóni.

Tegnap szerezte valahol, fel is próbálta macskán először, azután kutyán, borjukon, teheneken; azután szolgát és kocsist lövöldözött vele, ma már verebekre került a sor.

Én ablakomból néztem hadi műveleteit. Most épen egy verebet vett célba, mely a kapu-oszlopon ugrált. Gonddal huzta fel az ideget, célzott figyelemmel sokáig egyszer az ideg elpendül, — a golyó kirepül, a veréb ott marad a kapuoszlopon tovább is ugrálva, hanem helyette megsörren a szomszéd ablaka, s darabokra törve kihull az utczára.

Az én Tell Vilmosom a csörrenésre kerekelt old. Én a másik ablakhoz lépve, szemeimmel kisérem, s látom, hogy az ól mögé szalad, s a sövénykerítésbe elrejtí fegyverét, a következő pillanatban már a nagy eperfa alatt ül, s hangosan tanulja az alkotmánytanból a polgári jogokat és kötelességeket.

Néhány perczig várakoztam, azután kimentem hozzá. Nem vette észre közeledésemet, nagyon el volt merülve a polgári kötelességek tanulmányozásában.

»Elemér!« (ez volna neki az ősi — de forgalomból kiment neve. Maga is megszeppen, ha így szólítjuk.)

»Tessék apám!«

»Betörted a Bébiék ablakát!«

»Én, apám! hiszen kint sem voltam az udvarból, hát hogyan törtem volna én be? Az alkotmánytanomat tanulom itt szép csendesen.«

»Hát nem hallottad az ablakcsörrenést?«

»Hogyan hallottam volna? Felé sem voltam a Bébiék házában.«

»Azonban mégis te törted be.«

A gyermek elkeseredett. Ha az én fiam nem volna, azt mondanám, hogy »bőgött.« De a maga gyermekét tartozik az ember megkimélni minden tulzó kifejezéstől.

Megsimogattam a gyermek fejét. (Egy diót találtam érfélben — melyről ma reggel még nem volt tudomásom.)

»Azért szükségtelen sirnod. Ha te törted be, valld meg őszintén. Megtérítjük a kárt, te pedig

máskor jobban vigyázol. Ha pedig nem törted be, akkor állj bátran az igazságod mellett.»

»Nem én törtem be,« felelt a gyermek könytől és bátorságtól (más gyermekről azt mondanám, ravaszságtól és szemtelenségtől) égő szemekkel.

»Helyes, kedves fiam. Tehát jójj velem.«

A gyermek szabadkozott, hogy neki a polgári jogokat és kötelességeket kell tanulnia.

»Ej, kis fiam, pihenjünk egy kicsit. A pihenés is polgári jog.«

Kézénfogva elvezettem a sövényhez, hova fegyverét láttam hogy dugta.

Percznyi keresés után előhoztam a csujzlit és elébe tartottam.

»Kié ez?«

»Az enyém,« felelt halkal a bűnös.

»Mikor dugtad ide?«

»Az imént.«

»Miért dugtad el oly sebtiben? Ne tagadd. Láttam, mikor a verébre czéloztál, hallottam a csöröpölést, s láttam azután amint elszaladtál.«

A gyermek merőn nézett maga elé. Ilyenkor nem szól többet, ha présbe csavarják is.

»Nos hát kis fiam, hazudtál és kárt tettél. A hazugságért térdepelni fogsz egy óráig, A kárt megfizeted, itt van 50 kr., magad viszed át, világosan bevallván, hogy te törted be az ablakot, s engedelmet kérsz Bébi szomszédától.«

Az ítélet első része megnyugvással fogadtatott. A térdeplést megszokta már az iskolában, kukoriczával sulyosbitva. Hanem a bűnbevallás ellen felebezett, azt mondta, hogy azt szégyenli. Elég, ha a szolgáló átviszi a kiváltságot.

»Az nem elég,« mondtam. »A hibát helyre kell hozni, még pedig annak, aki elkövette. Töredelmes bevallás.«

Mit volt tennie, fogta az 50 krajczárt, átvitte Bébihez. Mikor ezen tul esett, bejött hozzám kérdezni, hogy mikor kezdje meg a térdeplést. Szeretne ezen is tul esni, mert azután tanulni kell az alkotmánytant. (A nagy eperfa legtetejében.)

»Amint tetszik,« mondtam, s a kályhasarokra mutattam, ez az ő Illavája.

A gyerek letérdelt, szinte koppant bele a térde. Ott röpködött körülötte egy szerencsétlen legyeecske, ezt elkapta, mielőtt segítségére siethettem volna, el is eresztette szárnyaszegetten.

En pedig leültem írásztalom mellé, kihuztam a fiókot, kivettem belőle egy csomó bankjegyet. A gyapjum ára volt; majd beviszem a takarékpénztárba.

Felét sem számláltam még meg, mikor csattan a kis ajtóm, utána néhány pillanatra kopogtatnak, s belép hozzám Bébi. Alig volt annyi időm, hogy a a pénzt a fiókba vesse.

Bébi, a hálálkodó Bébi, a jó lelkű izraelita, a kit nem vitt rá a lelke, hogy elfogadja az 50 krajczár ablakváltásot, mert az ablakot nem a kis kunkocsárd ifiur törte be, hanem az Ajgó szomszéd macskája ugrott neki. Különben ki volt az törve azelőtt is, hát ne büntessem az urfit, mert nem hibás.

»De szomszéd, én láttam ám azt a macskát csujzli volt a körme között, hát bizonyosra foghattam: azért csak tartsa meg az 50 krajczárt.«

Bébi azt mondta, hogy ő azt nem teheti, hanem ha már annyiba költ, adjak neki 100 frtot kölcsön két hónapra. Egy süveg czukrot ad kamat fejébe.

Megszépentem, mert Bébinek a »jólelkű«

néven kívül semmi biztosítéka sem volt, — s a körülmények ugy mutatkoztak, hogy ezt is a feleségére szándékozik átiratni.

»Sajnálom édes Bébi! de teljesen pénz nélkül vagyok; a kért összegnek fele is alig áll rendelkezésemre, s arra magamnak is szükségem van.«

»Ejnye, pedig azt hittem, segíthet rajtam a tekintetes ur, miután gyapjúját most adta el.«

»Hohó Bébi! eladtam én azt még a harmadévi fagykor vetőmagért,« mondtam. »Hát nem tudja, hogyan szokták a gazdák a gyapjút eladni? Tavali nyíreskor az ideit.«

Bébi egyet sóhajtott, megvakarta a fejét, engedelmet kért, köszönt, távozott.

Alig huzta be maga után az ajtót, az én fiam megszólal a kályha mellől:

»Apám, hazudtál.«

»Hogyhogy, igazszivü hazafi?«

»Azt mondtad Bébi szomszédnak, hogy a száz forintnak fele sincs rendelkezésem alatt, pedig a gyapja ára még mind megvan.«

»Nem, fiam. Lényegében igazat mondtam. Nincs kölcsönözni való pénzem. A gyapju ára sokra kell, s a mi marad, az a pár száz forint kell a háztartásra.«

»Lényegében! majd én is igazat mondok ezután lényegében.«

A gyerek nem szólt többet, hanem hozzálátott a légyfogdosáshoz.

En pedig elgondolkodtam, honnét veszi ez a kukoriczán térpedlő semmiházi, ez az ablakverő Tell Vilmos azt a bátorságot, hogy nekem szemembe mondja, hogy hazudtam. Apa hazudtál. Mert igaz ugyan, hogy a takarékpénztárban is van egy kis tartaléktőkém, s a gyapju árát is ahhoz akarom csatolni (gazdaembernek tartaléktöke nélkül keserves a sorsa), de az is igaz, hogy ott van legjobb helyen. Nem kell miatta prókátoroskodni.

»Látod fiam!« kezdém ujra, »Bébi sokfelé adós, a boltját már két izben kiásták, föltörték, elvitték mindenét, — maga sem tagadja. Mindez arra mutat, hogy bukásra siet. Nem tanácsos neki kölcsön adni.«

»Azért mégis csak hazudtál, te apa!« szolt a kérlelhetlen ablak-lövöldöző, s ujra egy legyet kapott el és rikatta az ujjai között.

»Hallgass! te még gyerek vagy, nincs neked ahhoz elég belátásod, hogy megítélhesd, mit miért kell nekem cselekednem.«

»Furcsa ember vagy ám te apa. Ha én hazudok, nekem térdepelnem kell, ha pedig te izélsz, akkor énnekem nincs belátásom.«

»Ejnye semmiházi basibozukja! hát azt kívánád, hogy melléd térdepeljek. Kej fel no, inkább neked is megengedek.«

A gyerek meg sem mozdult.

»Az nem elég,« monda. »A hibát helyre is kell hozni, még pedig annak, a ki elkövette. Töredelmes megvallással. A térdeplést majd én kiállom helyetted.«

Megfogott.

»Eredj hát, hivd vissza Bébi szomszédot.«

A gyermek felugrott, s pár percz mulva hozta Bébi szomszédot diadallal.

»Bébi szomszéd!« mondtam egy herrnhuti ünnepélyességével, »imént nem mondtam igazat, mikor azt állítottam, hogy nincs pénzem. Hanem ez az ablakverő kérdőre vont a hazugságomért, s most már

kénytelen vagyok töredelmesen bevallani, hogy van bizony nekem pénzem. Hanem tudja mit, ne kívánja tőlem, mert azt hallom, önnek rosszul megy az üzlete, s félek, hogy odavész a száz forintom.»

Bébi szomszédnak volt gondja, hogy ne álljak meg a megjobbulás fele utján. Töredelmes vallomást kegyesen tudomásul vette s egyszersmind kegyetlen átkozódásban tört ki Dávid sógora ellen, ki irigységből az ő hitelét rontja. Ne higgyek neki, az ő üzlete fényesen áll, s még ha megbuknék is, van annyi lelke, hogy a tekintetes urat nem rántaná magával.

Kénytelen voltam kiolvasni a 100 frtot a gyerek szemelättára. Bébi boldogan ment haza. A süveg czukrot meg is kaptam, hanem a 100 frtom maig is oda van.

Néha szemrehányást teszek miatta az én kunkocsárdomnak. Fenyegetem, hogy annyival kevesebb lesz az öröksége.

»Ej apám!« felel ilyenkor az én bölcsém, »hiszen te magad mondod, hogy a lélek tisztasága minden kincsnél többet ér. Nem kénytelen az ember a kölcsönzéssel, de az igazmondással mindig kénytelen. Magad mondod, hát ne jajgass azért a száz forintért.«

A szerály ereklyéi.

Azon ereklyék száma, melyeket egyenesen a profétáktól számozottaknak tartanak, összesen hét, ide nem számítva néhány csekélyebb fontosságú tárgyat, p. o. fegyvereket, imaszőnyeget, turbánokat, melyek vagy a profétának, vagy pedig közvetlen utódainak, a négy első kalifának tulajdonát képezték. A hét ereklye közül öt a felső szerálynak, az Erivan-kösk átellenében fekvő termében őriztetik, melynek neve »Hirkai serif odaszi« (szent köpeny terme), a benne levő ereklyék egyikéről. Hacsak valami véletlen nem jó közbe, e terem bármely rangú keresztényre nézve is megközelíthetlen. A szultán Ramazan 15-dikén udvara s birodalma főhivatalnokai kíséretében megy oda hódolatát tenni, s ilyenkor az itt őrzött ereklyék rendkívüli pompával tétetnek ki szemlére.

A proféta más két ereklyéje egy fog és egy második köpeny. Az első II. Mohamed szultán mauzoleumában őrzik, s Ramazan 27-dikén, a mindenhatóság vagy végzet éjszakáján mutatják fel a közönségnek. Utóbbi pedig egy török család kizárólagos tulajdona, melynek ősei azt állítolag a proféta egyik tanítványától örökölték s Ramazan utolsó 14 napja alatt közszemlére kitétele tulajdonosának tetemes jövedelmet szerez ajándékozás folytán.

A császári palota szent termében őrzött ereklyék között első helyen áll a szent zászló — Szandsak serif. — Ez néhány arab író tanúságtétele szerint eredetileg Ajsa, a proféta legkedveltebb neje sátorának ajtófüggönyéül szolgált; mások szerint pedig Mohamed megtért ellenfele s legbuzgóbb tanítványa egyikének turbántekerese volt. Ezen ember, a helyett, hogy a profétát, mint főnöke megparancsolá, lovas csapata élén megtámadta volna, térdre borult, fejéről letépte turbánját s lándzsája hegyére tűzte s azt saját személyével együtt a proféta szolgálatába ajánlotta fel. Ennek a fiatal embernek neve Sehmi vala, s ezután

a megtért nevéől neveztetett a kalifák és szultánok nagy magán-zászlaja.

Miután a szent zászló az Omajadok és Abaszidák kezén keresztül Bagdadból Kairóba került, I. Szelim birtokába jutott, midőn 1517-ben Egyiptomot meghódítá Parancsára a damaskusi nagy mecsetbe helyezték és a mekkai zarándokok élén évenként meghordozták. III. Murad arra a gondolatra jött, hogy ezen ereklyét politikai czélokra s az elcsüggedtek buzdítására is fel lehetne használni. Épen akkor hazánkban táborozó seregéhez hozatta s innét a hadjárat befejezése után 1595-ben Konstantinápolyba indították, hova meg is érkezett még ezen év vége felé, a híres nagyvezér Szinan pasa védelme s több ezer emir és jancsár fedezete mellett. Ezen idő óta a szent zászlót nem mutatták többé, kivéve ha a szultán személyesen megy a harcztéren álló sereghez, mint ez már azóta többször előfordult, vagy ha az állam forgott veszélyben, mint 1826-ban.

Ez ereklyét nyeléről levéve s békateknővel, gyöngyházzal, drágakövekkel kirakott rózsafa szekrénybe zárva őrzik s még egy másik zászlóba van burkolva, melyről azt mondják, Omár kalifáé volt s ez megint 40 különféle takaróba van göngyölgetve, melyeknek legbelseje zöld selyemből készült, arany feliratokkal van himezve, s a többek közt előfordul rajta ez a gyakori szólás is: »Masallah! ja Hafiz! Biszmillah! Al Rahman, il Rahim.« (»Mint Isten akarja! óh megtartó! A jóságos és könyörületes, győzelmet adományozó Isten nevében«.) Kulcsa, valamint a többi ereklye-szekrényé is, a Kizlar aga kezében, mint a szent városokra felügyelő s azokat igazgató hivatalnokéban van. A zászló nyele hegyén, belül üres, aranyozott ezüstgolyó van benne, az Omar-féle Korán-másolatra vonatkozó mondával. A »könyv«-nek másik másolata hasonló módon őriztetik a második zászló fejében, s ezt Ozmantól származtatják.

A második ereklye — rendkívüli tisztelet tárgya — a teremnek nevet adott köpeny. Azt hiszik, a proféta ajándékozta egy Keab nevű arabnak jutalmul költeményeért, melyet a Mindenható véghetetlen dicsőségének s küldötte halhatatlan érdemeinek tiszteletére írt. Ez ünnepelt költő egy volt azon hat arab pogány tudós közül, kiket Mohamed meg akart téríteni, s felhivta őket, mutassanak könyvet, mely szebb volna a Koránnál. Közülök öten beösmerték képesség hiányukat a szent könyv megczáfolása — vagy valami hasonlónak előállítására nézve s megtérésüket jelenték. Keab ellenben többféle hibát talált a Koránban s megtartá hitét. Ennélfogva üldözőbe vették és a pusztába volt kénytelen menekülni, hol egy barlangban rejtőzött el. Itt megbánni látszott tettét s ennek bebizonyítására egy költeményt készített, melyben magát mentegette s bocsánatot kért.

Ez a költemény, mit mesterműnek tartanak s irálya, szépsége és tökélyére nézve csak a Korán mulja felül, annyira megtetszett a profétának, hogy háremében szőtt köpenyét levette válláról s a költőre teríté. A megtért egyike lön Mohamed legbuzgóbb követőjének s költeménye »Burdai serif« (szent köpeny) czimen az utóvilágra is átszállt. Keab Burdájának egyes helyeit s szakaszait minden szájból lehet hallani; olvashatók azok a nyilvános kutakon, épületeken, siremlékeken. Az egésznek teljes másolata, nagy aranyozott betűkkel sötétzöld alapon, ékesítette mind a négy falát azon szép könyvtárnak, melyet

a pár évtizeddel ezelőtt elhalt, tudományosan képzett Raghib pasa hagyott hátra.

Harmadik ereklye a próféta szakála, melyet halála után kedvence s borbélyja Selman borotvált le álláról, Ebu Bekr, ki mint főimam szerepelt, továbbá Ali s kiválóbb tanítványainak jelenlétében, kik idvezült mesterük tiszteletére a mosakodást, füstölést s egyéb temetési szertartást végezték. Egy efendi nyilatkozata szerint a szakál körülbelül három hüvelyk hosszú, világos barna színű, szürke szállak nélkül. Légmentesen elzárt s gazdagon ékesített üvegszekrényben őrzik.

Negyedik tárgy egy azon négy fog közül, melyeket Mohamed szájából harczbáreddal kiütöttek, a bedri rettenetes csatában, hol Gábor arkangyal más 3000 angyal élén láttatlanul oldala mellé állott.

Ötödik ereklye egy lábnyom négyzetes mész kövön. Ezt a próféta lábnyomának tartják s akkor támadt, midőn Kaaba építésénél a kőműveseknek egy darab nehéz követ fölemelni segélt. Mások szerint a nyom akkor keletkezett, midőn Mohamed bal lábával kengyelbe lépett.

E három utóbbi ereklye légmentesen elzárt, áttört ezüstművel s drágakövekkel gazdagon ékesített szekrényekben tartatik. A terem közepén emelvényen állanak, melynek oldalait gazdag himzésű függönyök fedik. Fölötte négy ezüst lámpa függ, mikre strucztojások vannak erősítve. E lámpásokat naplemente után rendszeren meggyújtják. Kétfelől még két roppant arany gyertyatartó áll óriási gyertyákkal. A padozatot értékes szőnyegek borítják s a világosság nappal nagyjából az ablakokkal ellátott boltzaton hat be. Egy oldalfülkében diván s szófa foglalnak helyet székekkel a szultán számára, ki gyakran jó ide imádkozni. Az ajtó két oldalán két nagy óra ékeskedik, magát az ajtót közönséges vörös s ezüst felirattal díszített függöny takarja.

Az ereklyék leleplezésének és imadásának szertartása Ramazan 15-dikén kezdődik a déli ima után, miért ezt a napot »Hirkai Serifnek«-nek nevezik. Ez a legfontosabb és amaz egyetlen kizárólagosan vallásos szertartás, mi a török fővárosban előfordul. A császári körmenetek minden egyes beiram első napjain s a próféta születésünnepén, inkább polgári, mint vallásos jellegűek. Ezen napokon s csakis ekkor mutatja magát a szultán a népnek teljes díszben, kísérvé az összes állami és egyházi főméltóságoktól.

Az ereklye-tisztelet napján a szultán Bosphor mellett palotájából a Burnu-szerályba vonul. Itt az ágyu-kapun (Top kapuszi) keresztül, az 1735-ben I. Mahmud által épített alsó palota udvarába megy, lóra ül s a régi vagy felső palotába lovagol, melyet 1467-ben II. Mohamed a régi byzánzi paloták anyagából emeltetett. Ha a szűk, a két épületet elválasztó ösvényen, utóbbinak első csarnokát elérte s az udvart maga után hagyta, hol a Theodosiusnak vagy Justinianak tulajdonított oszlop áll, a belső udvarba (Dar esszeadet — boldogság laka) lép, hol a Kapidsi Basi és a fehér eunuchok kincse, könyvtára s termei vannak a régi hárem részeivel együtt, melyet még ma is ketrecznek neveznek, mert hajdan a császári gyermekeket itt őrizték vagyis inkább ide börtönözték be.

A szent teremhez vezető folyosóról, hol a meghívott személyek hódolatkészten állanak, a fejedelem magába a terembe vonul. Itt szemben az emelvényvel imaszőnyegen foglal helyet, míg kísérete háta

mögött állva marad, Mekka felé fordult arccal. Az ünnepélyhez alkalmazott ima után a Seik-ül-izlami Kizlar Aghaszi, a nagyvezér, a legidősebb Kapuds, Basi s a két császári kápolnás (Hünkjar Imami) segítségével az ereklyét fölfedi s a szent köpenyt előveszi. Erre a szultán fölemelkedik, előre lép s tiszteletteljesen megcsókolja a Seik-ül-izlamtól tartott köpeny szegélyét. Ennek megtörténte után néhány lépést hátrább áll, míg a többi jelenlevőket a szertartás-mester (Tesrifatdsi efendi) felszólítja rangjuk szerint ugyanezen szertartás végzésére.

Mihelyst a szultán vagy más valaki ajakát a köpenytől elvevé, a már készen álló első udvarmester himzett kendővel megtörli annak helyét s aztán átnyújtja a következő áhitatoskodónak. Minden személynél új kendőt használnak, s a szertartás végzetével a császári mosdóedényt tartó (Ibriktar Aghaszi) lép elő vízzel telt nagy medenczével, s a Seik-ül-izlam himzett kendőt márt a vízbe s a szent köpenyt gondosan megtörli, hogy az emberi ajaktól érintett részek tisztátalanságot ne vegyenek magukba. Ezután az ereklyét vigyázva takarójukba tekerve szekrénybe zárják s a kulcsokat átadják a Kizlar Aghaszinak.

De ezzel még nem ért teljesen véget a szertartás, s ami még hátra van, a jelenvoltak és családaiak szemében elég fontossággal bír. A köpeny lemosására használt s épen azért szent köpeny vízének (Hirkai serif szuju) nevezett víz oly nagy tiszteletben részesül, mint a keresztényeknél a Jordán vize. A Kizlar Aghaszira s környezetére bizatik, ők aztán kiosztják a császári hárem legkedveltebb személyei, a szultán nejei, s a főméltóságokat viselők közt.

Mihelyst a szultán távozott, a vizes medenczét a legfőbb aga szobájába viszik, hol nagy gonddal apró-üvegekbe szedik, s ezeket rögtön hivatalos pecséttel látják el, s rendeltetési helyökre szállítatnak. Ugy az átadó, mint főnöke ebből jelentékeny nyereségre tesznek szert, mert e küldeményért az illetők értékes ajándékokat szoktak adni. E vizet tulajdonosa mint valami drága essentiát cseppenként vegyíti közönséges vízzel s a Ramazan napjain reggelire iszszá.

ANEKDOTÁK.

Megnyugtató. *Asszony:* Nem félsz Károly a hosszú tengeri uttól? Ha vihar támad és a hajó elmerül . . .

Károly utazó ügynök: Majd csak kivetnek a hullámok valamerre, én még eddig mindenütt ki lettem — dobva.

*

Vallás-politika. — Hallom Móricz, hogy kikeresztelkedtél.

— Igen, én kürüsztegy vodjok.

— Én hallom, hogy katolikus lettél.

— Oz még az üszkor volta, most már vodjok ed pratesztánt.

— Hát miért tetted ezt?

— Todod, ed kikürüsztegyküdütt zsidutul minjárt oztot kérdeznek, mi volt ezelütt? Hát én legolápt oztot mondhotom, hojd én váltam ed kotelikus.

A gyermekszobában. — Mit csináltok, Palkó, Gyurka!

— Hangversenyt játszunk. Gyurka a zongora, én a művész. Én ütöm s ő vonyit.

*

Mai leány. — Jaj, ne mondja tovább... Nem leánynak való ez a történet.

— A legsikamlósabb részén túl vagyunk.

— Ugy? Na, akkor meg minek mondaná tovább?!

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Csekő Gyula, Hatvan, 6 korona 60 fillért; Karácsonyi Rezső, Eger, 14 koronát; Bajnok Béla, Budapest, 17 korona 60 fillért; Puha József, Budapest, 22 korona 60 fillért; Stitniczky Sámuel, Nándrázs, 28 korona 3 fillért; Székó János, M.-Hosszurét, 47 korona 58 fillért; Lancsa János, Miskolcz, 90 korona 30 fillért köszönettel nyugtázzuk, megjelölően elszámoltuk. — Vitális Lénárd, Losoncz, január hóra; Elbl Károly, Budapest, február hóra; Német József, Brassó, február hóra; Német Sándor, Gödöllő, január, február és márczius hónapokra; Metzker Julia Nagy-Maros, január, február és márczius hónapokra; Fabsitz Mátyás, Szt.-Lőrincz, február és márczius hónapokra; Szoriczó János, Anina, február, márczius és április hónapokra; Frank Rezső, Medgyes-Egyháza, február, márczius és április hónapokra; Gillich Ádám, Nustar, márczius és április hónapokra; Talhamer János, Ózd, április hóra; Csepányi István, Arló, márczius, április és május hónapokra; Harihovszky Vincze, Gyulafalva, május hóra könyveltük.

Laptulajdonos: benedekfalvi Luby Gyula.

Felelős szerkesztő: Turtsányi Vilmos.

POLGÁR SÁNDOR

orvosi mű- és kötszerésznél
Budapest, VII., Erzsébet-körut 50

legjutányosabban beszerezhetők legjobb találmányu sérvkötők, összes betegápolási eszközök és kötszerek, Haskötők, egyenestartók, orthopaediai fűzők és járógépek, valamint müláb és mükéz saját mülhelyében a legpontosabban készül.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

☛ Fenti czimre ügyelni tessék. ☛

Egyesületünk tagjai ezen hirdetés előmutatása esetén 10% engedményben részesülnek.

Egyesületünk fogorvosa

Dr. Rajman Kálmán

(Budapest József-körut 45. szám alatt)

Egyesületünk tagjait 50% engedmény mellett gyógykezeléi.

KILOMÉTER-PÉNZEK

könnyű kiszámításához **vonatkisérők** számára igen hasznos táblázatos kimutatást állított össze

MARUSÁK JÁNOS

Miskolcz állomási kezelő-altiszt.

Ezt a felette hasznos segédeszközt igen szívesen ajánljuk minden máv. vonatkisérő figyelmébe. Megrendelhető a szerzőnél, Miskolcz személy-pályaudvaron 60 fillér árban.

BARBARITS KÁROLYNÉ

okleveles szülésznő

ki már 1000 szülésnél működött, husz éves gyakorlattal bir, ajánlja magát.

Lakik: I., Krisztina-körut 131. I. e. ajtó 10.

Háztartási iskola.

Budapest, VII. Rottenbiller-utcza 15. sz.

A főváros egyik legkiválóbb intézete, ahol a délelőtti órákban polgárleányok és előkelő uri hölgyek tanulnak sütni, főzni, varrni igen csekély díjazás ellenében. Az iskola br. *Dániel Ernőné*, az ország egyik legkiválóbb mágnessasszonyának gondozása alatt áll, ki személyesen is örködik az oktatás helyes irányára felett

Igazgató: *Szécskay István*, vezető: *Balázs Sándorné*, kézimunka - tanító: *Koncz Ida*.

TANKÖNYV

A VASUTI ALTISZTI KÉPEITÉSHEZ.

- TARTALMA: I. Történelem.
II. Földrajz.
III. Természettan.
IV. Számтан.
V. Mértan.

Irta: **KERTÉSZ ÁRMIN.**

m. kir. áll. vasuti hivatalnok.

A könyv megrendelhető szerzőnél. Budapest, Dohány-utcza 28. sz. és lapunk kiadóhivatalában.

☛ Bolti ára 2 korona 20 fillér. ☛

A »Kitartás« tagjai és előfizetői megrendelhetik kiadóhivatalunk utján 1 korona 60 fillér kedvezményes árban.